

Soovitus kõrgkooliõpingute ja kõrgharidustunnistuste tunnustamise kohta

13. november 1993

Preambul

ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsiooni (UNESCO) peakonverents, olles kogunenud 25. oktoobrist 16. novembrini 1993 Pariisis oma 27. istungjärguks,

tuletades meelde oma põhikirja, milles kinnitatakse, et „organisatsiooni eesmärk on aidata kaasa rahu ja julgeoleku tagamisele, edendades rahvaste koostööd hariduse, teaduse ja kultuuri kaudu”,

teadvustades, et haridus on inimõigus ja et kõrgharidus kui teadmiste omandamise ja arendamise vahend on erakordselt väärtuslik kultuuri- ja teadusvara,

olles seisukohal, et teadmised on universaalsed ja moodustavad osa inimkonna ühisest pärandist ning et tuleb otsida võimalusi teha teadmised ja õpivõimalused kõigile inimestele kättesaadavamaks,

olles teadlik, et maailma kultuuride ja kõrgharidussüsteemide suur mitmekesisus on erakordne ressurss, mida tuleb säilitada, arendada ja edendada,

olles seisukohal, et tänu teadmiste kiirele levikule ja rahvusvahelistumisele ning teadus- ja kõrgharidusringkondade vahel välja kujunenud sidemetele ja solidaarsusele kasvab kõrghariduse rahvusvaheline mõõde ning selle aluseks on ulatuslikum juurdepääs maailmas pakutavatele haridusvõimalustele üliõpilaste, teadlaste, õpetajate ja spetsialistide suurema liikuvuse kaudu,

olles seisukohal, et kõrgharidussüsteemide ja kõrgkoolide korraldust ja ülesandeid määravate õigusaktide, tavade ja traditsioonide suuri erinevusi ning erialast tegevust reguleerivate põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete nõuete ja tingimuste mitmekesisust arvestades on kõrghariduse kättesaadavuse, kõrgkoolides õppimise, kõrgkooliõpingute lõpetamise ja valitud erialal töötamiseks ettevalmistamise eesmärgil vaja juurutada pädevuse hindamise põhimõtted, mille puhul võetakse saadud tunnistuse kõrval arvesse ka läbitud õpinguid ning omandatud oskusi, teadmisi ja kogemusi,

pidades silmas vajadust tagada kõrgkooliõpingute ja kõrgharidustunnistuste vastastikune tunnustamine kõigi pädevate asutuste ja kõrgkoolide hulgas, sest see võimaldab suurendada inimeste liikuvust ning ideede, teadmiste, teaduslike ja tehniliste kogemuste vahetamist ning aidata kõikjal kaasa kõrghariduse kvaliteedi parandamisele,

olles seisukohal, et selline tunnustamine aitab suurendada nende inimeste arvu, kel on võimalus kasutada kõrgharidusega kaasnevaid hüvesid, edendada haridusele ja koolitusele eraldatud vahendite optimaalset kasutamist ning inimeste arendamist kõigis riikides, suurendada õpetajate, üliõpilaste, teadlaste ja spetsialistide liikuvust, vähendada takistusi nende inimeste jaoks, kes on saanud väljaõppe või hariduse välismaal ja kes soovivad edasi õppida või valitud erialal töötada, edendada rahvaste ja kultuuride vahel häid suhteid ja paremat mõistmist ning vastastikust austust nende mitmekesisuse vastu,

olles seisukohal, et UNESCO egiidi all juba vastu võetud kuus piirkondlikku konventsiooni kõrgkooliõpingute ja kõrgharidustunnistuste tunnustamise kohta on näidanud selles valdkonnas tehtava rahvusvahelise koostöö vajalikkust ning et peakonverentsi lõppeesmärgile lähemale jõudmiseks tuleks neid konventsioone täiendada normatiivse ülddokumendiga,

võtab 13. novembril 1993 vastu käesoleva soovitus.

I. Mõisted

1. Piiramata liikmesriikide haldussüsteemides ja õigusaktides määratletud mõistete kohaldamist, kasutatakse käesolevas soovitusel järgmisi termineid.

a) Kõrgharidus hõlmab igat liiki õpinguid, väljaõpet või teadustööks ettevalmistust, mida pakutakse keskhariduse baasil ülikoolides ja muudes haridusasutustes, mida riigi pädevad ametiasutused käsitavad kõrgkoolidena.

b) Kõrgharidustunnistus on kõrgkooli või muu pädeva asutuse antud diplom, kraad või muu tunnistus, mis tõendab, et selle omanik on õpingud edukalt lõpetanud, ja annab talle õiguse jätkata õpinguid järgmises astmes või asuda tööle valitud erialal, mis ei eelda täiendavat eriettevalmistust.

c) Osaline kõrgharidus tähendab kõrgkooliõpingute esimesel või kõrgemal astmel saadava hariduse mis tahes terviklikku osa, mille omandamist on hinnatud ja kinnitatud ning mis ei moodusta täielikku haridust, kuid mida saab samastada teadmiste või oskuste omandamisega märkimisväärses ulatuses.

d) Keskharidus kätkeb iga liiki õpet, mis järgneb alg- või põhihariduse omandamisele ja mis on üheks kõrgkooli vastuvõtmise eelduseks.

e) Välisriigi kõrgharidustunnistuse tunnustamine tähendab asjaomase riigi pädevate (nii riiklike kui ka mitteriiklike) ametiasutuste nõustumist sellega, et tunnistus annab selle omanikule õiguse olla koheldud samadel tingimustel, mida kohaldatakse inimeste suhtes, kes on selles riigis saanud võrreldava tunnistuse, ja et seda loetakse samaväärseks kõrgkooliõpingute alustamisel või jätkamisel, teadustöös osalemisel ja valitud erialal töötamisel, kui see ei eelda eksamite sooritamist või täiendavat eriettevalmistust, või kõigis eelnimetatud tegevustes olenevalt tunnustamise ulatusest.

f) Välisriigi keskharidustunnistuse tunnustamine kõrgharidusõpingute alustamisel tähendab asjaomase riigi pädevate ametiasutuste nõustumist sellega, et tunnistus annab selle omanikule õiguse olla kõrgkooli vastuvõtmisel koheldud samadel tingimustel, mida kohaldatakse inimeste suhtes, kes on selles riigis saanud võrreldava tunnistuse või dokumendi.

g) Osalist kõrgharidust tõendava välisriigi tunnistuse või dokumendi tunnustamine tähendab asjaomase riigi pädevate ametiasutuste nõustumist sellega, et õpingute jätkamisel selle riigi kõrgkoolides ja teadusasutustes annab see tunnistus või dokument selle omanikule õiguse olla koheldud samadel tingimustel, mida kohaldatakse inimeste suhtes, kes on selles riigis saanud võrreldava tunnistuse või dokumendi.

h) Välisriigi kõrgharidustunnistuse tunnustamine valitud erialal töötamisel tähendab pädevate ametiasutuste nõustumist sellega, et tunnistuse omanikul on valitud erialal töötamiseks vajalik erialane ettevalmistus, ilma et see piiraks asjaomastes riikides kehtivate õiguslike ja kutse-eeskirjade või menetluste kohaldamist, ja tingimusel, et tunnistuse omanikul on õigus töötada samal erialal riigis, kus ta erialase ettevalmistuse ja tunnistuse sai; selline tunnistus ei vabasta välisriigi tunnistuse omanikku kohustusest

järgida võimalikke muid sellel erialal töötamise tingimusi, mille asjaomaste riikide pädevad ameti- või kutseasutused on kehtestanud.

2. Tunnistuse või muu dokumendi tunnustamine ei anna inimesele õigust nõuda teises riigis suuremaid õigusi kui need, mis tal oleksid riigis, kus talle tunnistus või dokument väljastati.

II. Eesmärgid ja meetmed

Üldmeetmed

3. Kõrgharidustunnistuste ulatuslikumaks tunnustamiseks rakendatavate meetmete kavandamisel tuleks liikmesriikidel kohaldada alljärgnevat sätteid ning võtta õigusloomelisi ja muid meetmeid, mis on vajalikud käesolevas soovituses sätestatud põhimõtete jõustamiseks oma territooriumil.

4. Liikmesriike, kes ei ole seda veel teinud, innustatakse ühinema piirkondlike konventsioonidega kõrgkooliõpingute ja -diplomite ning akadeemiliste kraadide tunnustamise kohta ja tegema kõik endast olenev, et aidata tõhustada nende konventsioonide kohaldamiseks loodud piirkondlike komisjonide tööd.

5. Liikmesriigid peaksid tutvustama seda soovitust asjaomastele riiklikele ja mitteriiklikele asutustele ja organisatsioonidele, eelkõige kõrgkoolidele, varasemat õpet kinnitavatele asutustele, kutseorganisatsioonidele ning teistele haridusasutustele ja -ühendustele.

6. Kõik liikmesriigid, aga ka muud riigid, kes on ühinenud ühe või mitme piirkondliku konventsiooniga, peaksid soovitusel sätestatud tutvuma ja võtma meetmeid nende rakendamiseks.

7. Liikmesriikidel soovitatakse UNESCO peakonverentsile viimase määratud tähtaegadel ja vormis esitada aruandeid selle kohta, milliseid samme on astunud, milliseid meetmeid on võetud ja milline on edasimineku käesoleva soovitusel rakendamisel.

Riikide tegevuspõhimõtted ja tavad

8. Liikmesriikidel soovitatakse oma riiklike süsteemide raames ning kooskõlas oma põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete sätetega võtta kõik võimalikud meetmed, et innustada asjaomaseid pädevaid asutusi tunnustama (nagu on määratletud punktis 1f) teistes liikmesriikides välja antud keskharidustunnistusi ja muid kõrgkooliõpingute eelduseks olevaid diplomeid, et võimaldada nende tunnistuste ja diplomite omanikel alustada õpinguid vastuvõtva riigi territooriumil asuvates kõrgkoolides, kui nad täidavad kõik akadeemilised vastuvõtunõuded, mis kehtivad selle riigi kodanike suhtes. Kõrgkooli sisseastumine võib sellegipoolest sõltuda muudest tingimustest, nagu õppekohtade olemasolu, sisseastumiseksamite sooritamine või õppekeele piisav valdamine.

9. Liikmesriikidel soovitatakse oma riiklike süsteemide raames ning kooskõlas oma põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete sätetega võtta kõik võimalikud meetmed, et innustada asjaomaseid pädevaid asutusi tunnustama (nagu on määratletud punktis 1e) teistes liikmesriikides saadud kõrgharidustunnistusi, et võimaldada tunnistuste omanikel jätkata õpinguid, saada väljaõpet või teadustööks ettevalmistust vastuvõtva riigi kõrgkoolides, kui nad täidavad kõik akadeemilised vastuvõtunõuded, mis kehtivad selle riigi kodanike suhtes. Samuti tuleks liikmesriikidel võtta meetmeid, et määratleda kõrgkooliõpingute võimaldamiseks teiste riikide kõrgkoolides saadud osalise kõrghariduse tunnustamise (nagu on määratletud punktis 1g) kord. Hinnates välisriigis saadud tunnistust seoses õpingute jätkamisega, peaksid ametiasutused võtma arvesse kooliastmeid riigis, kus tunnistus saadi, et võimaldada ühe astme läbinud inimestel teise

riiki kolides liikuda järgmisele astmele. Õpingute jätkamiseks kõrgkooli sisseaamine võib sellegipoolest sõltuda muudest tingimustest, nagu õppekohtade olemasolu, sisseastumiseksamite sooritamine või õppekeele piisav valdamine.

10. Liikmesriikidel soovitatakse oma riiklike süsteemide raames ning kooskõlas oma põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete sätetega võtta kõik võimalikud meetmed, et lihtsustada valitud erialal töötamiseks kõrgkoolis saadud ettevalmistuse tunnustamist (nagu on määratletud punktis 1h). Selleks tuleks koostöös kõigi asjaosalistega (näiteks kõrgkoolid, erialaliidud, riigiasutused ja tööandjate ühendused) töötada välja tegevuspõhimõtted, mis soodustavad välisriigis saadud oskuste ja tunnistuste objektiivset hindamist, et võimaldada inimestel töötada valitud erialal, milleks neil on ettevalmistus või millel nad on juba töötanud, ning soodustada olemasolevate inimressursside optimaalset kasutamist ja kõigi inimeste täielikku lõimimist ühiskonda.

11. Tunnistuste hindamise korra kehtestamisel punktides 8–10 märgitud eesmärkidel peaksid asjaomased pädevad asutused ja kõrgkoolid võtma arvesse, et õppeasutuste, õppeliikide, õppekavade sisu ning õppemeetodite, sealhulgas kaugõppe ja kõrghariduse muude ebatraditsiooniliste vormide mitmekesisus on suur. Välisriigis saadud tunnistuse võrreldavuse hindamisel peaksid asutused arvesse võtma ka õigusi, mis oleksid tunnistuse omanikul riigis, kus ta tunnistuse sai.

12. Liikmesriikidel soovitatakse luua või määrata riiklikud asutused ning vajaduse korral tugevdada olemasolevaid asutusi ja hõlbustada nende toimimist, et neil oleks võimalik kooskõlastada käesoleva soovitusel rakendamiseks seotud küsimusi ja teha koostööd piirkondlike konventsioonide kohaldamiseks loodud komisjonidega. Kuna käesoleva soovitusel eesmärkide saavutamise ja soovitusel sätete kohaldamine nõuab väga erinevate riigiasutuste tihedat koostööd ja tegevuse kooskõlastamist, tuleks kõiki asjaomaseid riiklikke ja mitteriiklikke asutusi, eelkõige kõrgkooli, varasemat õpet kinnitavaid asutusi, kutseorganisatsioone ning teisi haridusasutusi ja -ühendusi innustada tegema koostööd.

13. Kõigi liikmesriikide kõrgkoolid peaksid tegema omavahel ja riiklike asutustega koostööd, et kehtestada tunnistuste hindamiseks võimalikult ühtne või võrreldav kord, mis on kooskõlas käesolevas soovitusel sätetatud põhimõtetega.

14. Liikmesriikidel soovitatakse oma riiklike süsteemide raames ning kooskõlas oma põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete sätetega võtta kõik võimalikud meetmed, et leevendada nende inimeste raskusi, kes pärast välisriigis õppimist soovivad oma kodumaal õpinguid jätkata või valitud erialal töötada, nii et nende naasmine koduriigi ellu saavutataks viisil, mis on kõige kasulikum nii inimesele endale kui ka selle riigi ühiskonnale. Eeltoodu võiks muu hulgas hõlmata kõigi asjaosaliste vastastikusel kokkuleppel võetavaid meetmeid eesmärgiga tagada, et kodumaale naasvad inimesed ei peaks oma tunnistuste hindamist ja tunnustamise kohta otsuste tegemist põhjendamatult kaua ootama. Liikmesriikidel soovitatakse soodustada selliste mehhanismide loomist, mis võimaldaksid inimestel esitada pädevust ja oskusi tõendavaid dokumente ja muid tõendusmaterjale juhul, kui nende ja asutuste vahel tekivad erimeelsused.

15. Liikmesriikidel soovitatakse oma riiklike süsteemide raames ning kooskõlas oma põhiseaduslike, õiguslike ja normatiivsete sätetega võtta kõik võimalikud meetmed, et töötada välja menetlused, mille eesmärk on õiglaselt ja kiiresti hinnata nende pagulaste ja ümberasustatud isikute poolt kõrgkoolis omandatud oskusi ja pädevust, kellel ei ole võimalik esitada dokumentaalseid tõendeid oma õpingute kohta.

16. Kui riigi territooriumil tegutseb kõrgkool, mis ei ole otseselt ega kaudselt selle riigi, vaid eraldiseisvate ja sõltumatute asutuste kontrolli all, peaksid riigi ametiasutused edastama käesoleva soovitusel teksti asjaomasele kõrgkoolile, et viimane saaks seda

praktikas rakendada.

17. Tunnustamise õigus ei tohiks sõltuda kodakondsusest ega õiguslikust staatusest.

Asjakohase teabe väljatöötamine ja vahetamine rahvusvahelises koostöös

18. Liikmesriigid peaksid (võimaluse korral koostöös piirkondlike võrgustikega) tõhustama teabe vahetamist, näiteks koostades ja edastades üksteisele korrapäraselt ajakohastatud loetelusid nende territooriumil asuvatest heakskiidetud kõrgkoolidest; selleks tuleks igas riigis tugevdada käesoleva soovitusel seotud küsimuste eest vastutavaid riiklikke asutusi ning neile tuleks teha ülesandeks koostada selliseid loetelusid ja teavitada teisi asutusi konkreetsetest tunnustamisega seotud probleemidest.

19. Liikmesriikidel soovitatakse soodustada mehhanismide, näiteks hindamis- ja akrediteerimisasutuste loomist, mille eesmärk on tagada kõrgkooliõpingute kvaliteet, ning edendada rahvusvahelist koostööd selliste mehhanismide ja asutuste vahel.

20. Liikmesriikidel tuleks teha pädevate asutuste ja kõrgkoolide kaudu koostööd eesmärgiga hõlbustada õppeainete, ainepunktide ja tunnistuste võrdlemist, vahetades hindamiseks vajalikku asjakohast teavet ning tehes hindamiskriteeriumide ja kõrghariduses kasutatavate ametlike terminite võrdlevaid uuringuid, et ühtlustada nende vastastikust mõistmist ja tõlgendamist.

Kahe- ja mitmepoolsed kokkulepped

21. Liikmesriikidel soovitatakse võtta rahvusvahelisel tasandil kahe- ja mitmepoolsete või muude lepingute kaudu meetmeid, et saavutada käesoleva soovitusel eesmärgid ja kiirendada selle järjepidevat rakendamist.

22. Liikmesriikidel tuleks õpingute ja tunnistuste ulatusliku tunnustamise saavutamiseks edendada kõrgkoolidevahelist rahvusvahelist koostööd, kasutades selliseid meetmeid nagu kahe- ja mitmepoolsed lepingud ning muud võrgustikupõhised kokkulepped.

23. Vajaduse korral peaksid kõrgkooliõpingute ja -diplomite ning akadeemiliste kraadide tunnustamist käsitlevate konventsioonide kohaldamise eest vastutavad komisjonid tegema koostööd riikide ja asutuste vahel sõlmitud kahepoolsete ja muude lepingute loetelude koostamisel ja nende lepingute laiemal tutvustamisel, et edendada ja tõhustada selliste lepingute sõlmimist.

24. Käesoleva soovitusel sätteid tuleks kohaldada kõikides liikmesriigi kontrolli all olevates kõrgkoolides läbitud õpingute suhtes ja sellistest kõrgkoolidest saadud tunnistuse suhtes, isegi juhul, kui kõrgkool asub väljaspool liikmesriigi territooriumi, tingimusel et nii liikmesriigi kui ka kõrgkooli asukohariigi pädevad asutused tunnustavad kõrgkoolist saadud tunnistust samal moel nagu tunnistust, mis saadakse nende riikide kõrgharidussüsteemi kuuluvatest kõrgkoolidest.